

ne mogu nikako da se sprijateljim s ovakovim kompendijima moralnog bogoslovlja. P. Dom. Prümmer, dominikanac, dao je svome djelu u 3 sveska (svaki u velikoj osmini s cca' 500 stranica) naslov *Manuale theologiae moralis*. Znači, da materijal, koji pod ovu disciplinu potpada, iznesen i u ovom objamu, kao što ga je obradio P. Prümmer, još uvijek predstavlja tek samo priručni onaj potrebnii dio iz čitavog opsega moralne teologije. Šta li će dakle da nauče dušobrižnici iz djela, koje im ovako sumarno kompendiozno pruža po sebi toliko važnu i opsežnu disciplinu? Ako će dušobrižnik zagledati u svog autora — a potrebno je da češće zagleda — onda mu taj auktor mora pružiti sve, što on traži. Barem tako, da se svatko može i mora snaći prema onomu, što je u autoru dano. Ne vjerujem, da će u tu svrhu biti dostatne dvije, tri riječi ili tek suha definicija. A laici, ako trebaju informacije u pitanjima savjesti i ako posizu za knjigom, bolje je uvijek da ne traže »brzog« rješenja. Konačno onaj, koji ga u istinu traži, zadovoljniji će biti da to rješenje bude tačno i sigurno, pa makar i ne bilo tako brzo.

Da li ova knjiga može služiti u svrhu priprave za ispite? Može, ali samo kao repetitorij. Tko je opširno proučio moral, moći će se njom izvrsno poslužiti, ako dakako dobro vlada njemačkim jezikom. — Neke primjedbe sam slobodan staviti:

Str. 42. »Pönalgesetze verpflichten im Gewissen nur zur Übernahme der verhängten Strafe...« Ispravno je reći, da tako obvezuje samo *lex pure poenalis*, a nipošto *mixte poenalis*.

Str. 130. »Obwohl das meiste dabei (kod spiritizma) Betrug ist, so ist doch schon die Absicht mit Geistern in Verbindung zu treten, schwer sündhaft«. Autor je valjda mislio reći: mit »bösen« Geistern.

Str. 133.: »Auch die Gedanken-sünden (na posvećenu osobu) konstituieren schon ein Sakrileg«. Ni to nije tačno. Samo onda, ako takovi grijesi u mislima imaju za objekt *carnalem delectationem*.

Str. 171.: »Dies (t. j. teški grijeh kao kod direktnog abortusa) gilt auch bei extrauteriner Schwangerschaft«. Tako se to odsječeno i općenito ne može reći. Začecja »extra uterum« su uvijek komplicirane prirode i tek nakon tačne fiziološke konstatacije može da padne sud o dozvoljenosti ili ne dozvoljenosti operacionog zahvata.

Str. 177.: »Bei der Kriegführung ist alles erlaubt, was zur Erreichung des Zieles, notwendig oder nützlich ist, vorausgesetzt etc...«

Teško je, a u najmanju ruku i nezdgodno čitati danas u kat. moralci poglavlje o ratu, gdje ne dolazi do izražaja posvemašnja njegova osuda i barem od srca izražena želja, da ga nikada više ne bude...

To je onako usput par opazaka k prvom i drugom dijelu. One nipošto ne umanjuju solidnost izložene nauke, koja je pružena u korektnom crkvenom duhu.

A. Živković.

Mirko Kus-Nikolačev: Moral dviju klasa. Edicije »Socijalne misli« knj. III. Zagreb 1930, 8°, str. 80.

Ova knjižica hoće da se bori za »oslobodenje« žene, za slobodu ljubavi, braka i materinstva. Taj ideal vidi teoretski ostvaren u ideologiji Marksovoj, Engelsovoj, Ellen Keyove i Aleksandre Kolontaj. Praktički u onomu, što je danas tako »divno« proveo ruski boljševizam! Pisac nema

kuraže da to otvoreno kaže, valjda iz etičkog osjećaja: da je nemoralno potkopavati i podgrizati osnovice onog organizma, koji mu kao državnom činovniku omogućuje život.

Može se netko zanositi za slobodom i na moralnom polju; može čak imati i neki altruistički osjećaj za ženu kao muškarcu potpuno ravnopravnu; može i propagirati misao o izmijenjenom stavu žene u ovom savremenom našem životu. Sve su to ljudi branili i zastupali, pa će u buduće još više i jače. Ali ima jedno naučno ili literarno poštenje, jednako kao društveno ili socijalno, o kojemu pisac ovih nezrelih stranica nema pojma. Ono zahtijeva izvjestan obzir, na tuđe mišljenje, ispravnost u reproduciranju protivnog stava, računanje s činjenicama, solidnost u izlaganju i postavljanju tvrdnja. Prije svega pak da pozna predmet o kojem piše, dvostruko prije onda, kad piše u protivnom smislu.

Da vidite, kako ovaj naučenjak rabotuje, evo nekoliko primjera: »Bez obzira na činjenicu, da su moralne zasade od relativne važnosti, da je moral produkt određenih razvojnih etapa...« »Moral nije ništa drugo, nego duhovni odraz ekonomske osnove, temelja...« »Određivanje moralnih načela ovisi o interesu, koji vladajuća klasa ima od njihovog održanja« (str. 6).

»Monogamski brak je nastao uslijed velike koncentracije kapitala u rukama muškarca...«

»Za određenje današnjeg monogamskog braka dovoljno je istaknuti (njemu je to samo: dovoljno istaknuti!), da on nije, kako rado podvlače službeni moralisti, prastanica društva, već da je rezultat dugog razvoja ekonomsko-socijalnih odnosa i da je produkt određenog razvojnog lanca privrede, svojine i vlasti...« str. 16č

»S kršćanstvom je nastupio barem za zapadnu civilizaciju, jedan novi faktor: strah pred ženom, mržnja i prezir.« »Prostitutka je postala neki sinonim za ženu uopće...«

»U prvom redu treba da ustanovimo jednu činjenicu: žena po svojoj prirodi nije monogamski određena (str. 46).

»Radi načela privatne svojine treba žena da ostane u ropstvu« (str. 60).

»Ona bajka, da je ljubav jedina sadržina žene i njenog života, splela je mrežu laži oko nje« (str. 65).

»Ništa materinstvo žene ne će izgubiti, ako svoj osjećaj protegne na svu djecu novog društva... (str. 73).

Ovaj proleterski ctičar, kako se vidi, postaje ovakovim radom jednim opasnim individuom u našem društvu. On ruje i minira. On prepisuje i prepričava sirovu radu svojih komunističkih uzora. I s nestrpljenjem iščekuje, u skroz buržujskoj pozi državnog činovnika, kad li će da i jugoslavenskom ženstvu kucne željeni čas oslobođenja od moralnih zakona. O etici i moralu on sasvim ništa ne razumije i skroz bi suvišno bilo s njime o tomu raspravljati. Na nj treba samo javnost upozoriti, da od njega čuva zdravi narodni podmladak i da mu što prije onemogućí ovakovo nesolidno i štetno djelovanje.

A. Živković.

Der grosse Herder. Nachschlagewerk für Wissen und Leben. 13 Bände (mit 180.000 Stichwörtern und 20.000 Bildern) und 1 Weltatlas (mit